

billigere, er det godt, men forsvarligt skal det være. Det siger jeg ogsaa om de Forslag, jeg selv har forelagt, at kan det blive billigere, uden at Forsvarligheden derved lider Skade, saa er det udmærket, og jeg gaar med største Glæde med dertil. Men det vigtigste er, at det bliver forsvarligt. Forsvarligt skal det være.

Se, saa er der noget, der ligger som en Mare over vore Forhandlinger om Forsvarssagen. Det er alle de mange Udtalelser fra Fortiden. Det er, hvad Tscherning har sagt, det er, hvad Berg har sagt, hvad Hørup har sagt, hvad Bojsen har sagt. (*Borghjerg*: Og hvad Neergaard har sagt! *En Stemme*: For 3 Aar siden!) Hvad Neergaard har sagt for tre Aar siden? Naa ja, ja, jeg skal komme til det. Men det er alle disse Udtalelser fra Fortiden. Vi lytte med anspændt Opmærksomhed og med al mulig Ærbødighed til Fortidens betydelige Politikeres Røster, og særlig til de store ledende Venstrepolitikeres Røster lytte jeg og de, der staa paa samme Side som jeg, med afgjort Ærbødighed. Vi kunne ogsaa lære noget af dem. Men hvad vi ikke kunne lære af dem — og det er ikke disse Folks Fejl, som nu ligge med Ære i deres Grave —, det er, hvordan vi nu skulle indrette vort Forsvar. Hvad der nu kræves, hvad der nu gøres behov, det kunne vi ikke lære af dem, for Forholdene var den Gang ganske anderledes. De talte ud fra Forudsætninger, der undertiden var lige saa forskellige fra dem, vi nu leve under, som Forholdene i Danmark ere forskellige fra Forholdene i Kina.

Men man kan ogsaa drive Afguderier med de af Fortidens Udtalelser, der ligge kortere Tid tilbage. Der blev ved Tilraab her i Salen mindet om, at jeg — jeg tror, det var for 3 Aar siden — havde udtalt, at jeg troede paa, at vi kunde faa en forsvarlig Ordning af vort Forsvar for det samme eller maaske endog for et mindre Beløb end det nuværende. Det er ganske rigtigt, det har jeg udtalt, og det har jeg udtalt, fordi jeg den Gang troede, at det forholdt sig saaledes. Men jeg har heldigvis den Egenskab, som jeg vil haabe, at i alt Fald de fleste ærede Medlemmer i denne Sal have, at jeg kan lære noget, og at jeg kan blive klogere. Og jeg erkender, at jeg er bleven meget bedre oplyst om, hvorledes denne Sag hænger sammen, end jeg har været før. Jeg var det forøvrigt allerede, før jeg indtog min nuværende Plads. Men paa den Plads, hvor jeg nu sidder, har jeg selvfølgelig en

ganske særlig Adgang til at faa disse Sager belyste saa fyldigt og alsidigt som muligt. Jeg var dog, inden jeg kom paa min nuværende Plads, kommen til det Resultat, at min tidligere Opfattelse be- roede paa et Fejlsyn. Det er det rigtigste at sige dette aabent, hvad jeg ogsaa forlængst har gjort. Det kan jo dog umulig være en Forpligtelse for en Politiker, at han aldrig under nogen Omstændighed maa blive klogere, end han en Gang har været. Det kan heller ikke være en Forpligtelse for en Politiker, at han, hvis han bliver klogere, fordi han faar Oplysninger, han ikke før har siddet inde med, saa skal sige: Oho! Det maa jeg holde hos mig selv, det kan ikke gaa an, at det kommer frem for mine Meningsfæller ude omkring i Landet, for jeg sagde for 3 Aar siden paa det eller det Sted, paa Fyn eller i Jylland, det og det. Den Politiker, som siger saadan, mod ham skulle De vende Deres Vaaben, for han er en samvittighedsløs Mand.

Det, at man kommer til at se anderledes paa et Spørgsmaal som det, om et Forsvar kan præsteres forsvarligt for et større eller mindre Beløb, er ikke, hvad man i dybeste Forstand kan kalde et politisk Principskifte. Paa Spørgsmaal, som gribe om Hjerterødderne paa et Menneske, Spørgsmaal som, om vi skulle have almindelig Valgret eller skulle regeres af privilegeret Valgret, paa Spørgsmaal som, om vi skulle have Aands- og Tænkefrihed hævdet, eller vi skulle have den bastet og bunden, paa saadanne Spørgsmaal som, om vi skulle lægge an paa en Krigspolitik og Militærpolitik, paa Alliancepolitik eller paa en udpræget Freds- og Neutralitetspolitik, skifter man vel neppe Anskuelse; der, hvor man staar i en saadan Hjertesag, bliver man vel staaende til sin Død. Og jeg staar i dette Øjeblik lige saa fast paa disse og andre virkelige principielle Punkter i Politik, som jeg nogen Sinde har gjort. Men dette, hvor meget eller hvor lidt, er et rent praktisk Spørgsmaal, det maa rette sig efter de skiftende Tider og Forhold, det kan aldrig blive noget, der i virkelig Forstand er et Principspørgsmaal.

Og jeg vil gentage det: Naar man staar paa den Plads, hvor jeg i de sidste Maaneder har staaet, ser man mangt og meget, som før var skjult for ens Øjne. Jeg ser det nu — og det vil jeg sige aabent og klart — som en absolut Betingelse for Landets Tryghed udadtil, at dets Neutralitetsværn styrkes, og jeg nærer, efter alt hvad jeg har erfaret, en fuld-